

DEN HAAG

W E R K G R O E P

**SLAGWERK GROEP
DEN HAAG**

&

**de Mozambiquaanse slagwerker
VENANCIO MBANDE**

m.m.v.

Nicoline Bovens (mezzosopraan)

geven een **UNIEK** concert in HAL 4,
Watertorenweg 200 in Rotterdam op
ZONDAG 8 SEPTEMBER 1991 om 15.00 uur.

Traditionele **AFRIKAANSE** muziek op
timbila, nieuwe werken van **RON FORD,**
PETER SMITH en composities van
KATSUHIRO TSUBONOH en **JOHN CAGE.**

Toegangskarten: 12,50/10,= (CJP/65+).
Op vertoon van deze kaart aan de kassa
ontvangt u toegangskarten voor de
gereduceerde prijs van 7,50.

Inlichtingen/reserveringen:

* Hal 4: 010-4126031

ma t/m vr van 10 tot 17 uur

* The Office: 020-6941288

SLAGWERKGROEP DEN HAAG
&
de Mozambiquaanse slagwerker
VENANCIO MBANDE

DEN HAAG

m.m.v. Nicoline Bovens
(mezzosopraan)

P R O G R A M M A

Rotterdam/Hal 4
zondag 8 september 1991 15.00 uur

DE KLEUR VAN HOUT

- 1 RON FORD - Wanne mine eyhnen misten (1991, première)
voor stem en vier slagwerkers
- 2 KATSUHIRO TSUBONOH - Fantom Fire (1980)
voor twee marimba's
- 3 JOHN CAGE - Quartet (1935)
voor vier slagwerkers

p a u z e

- 4 PETER SMITH - Mare - a'440" (1991, première)
voor marimba en live-elektronika
- 5 TIMBILA MUZIEK UIT MOZAMBIQUE

Slagwerkgroep Den Haag

Ger de Zeeuw
Frans Leerdam
Wim Vos
Murk Jiskoot
Arnold Marinissen
Luuk Nagtegaal
John May
Michel Weekhout

VENANCIO MBANDE

Venancio Mbande werd in 1930 geboren in het Zavala-district in Mozambique. Hij is timbila-speler, componist en leider van een timbila-orkest in de Wildebeesfontein-mijn in Zuid-Afrika. Al sinds 1948 is hij leider van Chopi-orkesten. Met en door de musicoloog Dr. Hugh Tracey gemaakte opnamen won hij in 1969 bij de African Arts Competition van de University of California de eerste prijs. Sindsdien heeft hij vele lezingen en demonstraties gegeven en meegewerkt aan het maken van een aantal films.

SLAGWERKGROEP DEN HAAG

In 1977 richtten vier slagwerkstudenten van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag een slagwerkensemble op: de Slagwerkgroep Den Haag. Inmiddels is het ensemble uitgegroeid tot een vaste bezetting van zes slagwerkers, die naar gelang de behoefte uitgebreid kan worden. Het ensemble heeft zich in de loop van de jaren een belangrijke plaats verworven in het Europese muziekleven. Het repertoire van de Slagwerkgroep Den Haag omvat bijna de gehele literatuur van westerse slagwerkcomposities en reikt van de eerste composities voor slagwerkensemble uit de eerste helft van de twintigste eeuw tot de grote slagwerksextetten van Iannis Xenakis en speciaal voor de groep geschreven werken. Componisten als Elliott Carter, Mauricio Kagel, Theo Loevendie, Steve Reich en John Cage werkten samen met de groep bij het realiseren van hun werken. Een bijzondere samenwerking met Karlheinz Stockhausen resulteerde in een serie optredens van de Slagwerkgroep Den Haag in Stockhausens opera Samstag aus Licht in het Teatro alla Scala in Milaan. Daarnaast houdt de Slagwerkgroep Den Haag zich intensief bezig met Afrikaanse traditionele muziek en werkt regelmatig samen met Afrikaanse masterdrummers als Ali N'Diaye Rose, Abraham Kobenah Adzenyap en Venancio Notico Mbande.

DE KLEUR VAN HOUT

In dit programma staan de houten slagwerkinstrumenten centraal. De belangrijkste vertegenwoordigers van deze familie zijn de marimba en de xylofoon. Omdat pas in deze eeuw het verschil tussen deze twee instrumenten is ontstaan spreken we voorlopig alleen over de xylofoon (letterlijk: hout-klinkend). De oudste bekende vormen van dit instrument zijn de Afrikaanse xylofoons zoals de balafon en de amadinda. In Europa bestond vanaf de Renaissance ook een soort xylofoon, een instrument dat typisch bij de straatmuziek hoorde. Pas in de tweede helft van de vorige eeuw begonnen componisten zich voor de xylofoon (en vele andere slaginstrumenten) te interesseren. Felix Mendelssohn laat zich bijvoorbeeld in 1836 zeer lovend uit over de Joods-Russische xylofonist Gusikow die 'niet voor welke instrumentalist dan ook op deze aarde onderdoet'. Maar pas in 1874 maakte de xylofoon zijn entree op het officiële concertpodium in de 'Danse Macabre' van Saint-Saëns. Al deze instrumenten waren volgens eenzelfde principe gebouwd: gestemde houten staafjes die op stro of ander materiaal rusten, zonder resonatoren (die in Afrika in de vorm van kalebassen al wel werden gebruikt). Het duurde tot het begin van deze eeuw voordat, wederom onder invloed van een groot virtuoos, de xylofoon zijn huidige vorm kreeg. De firma Deagan in de Verenigde Staten bouwde in samenwerking met de xylofonist George Hamilton Green een hele reeks modellen, waarbij de toetsen werden gerangschikt volgens het toetsenbord van de piano. De stemming werd veel nauwkeuriger, zowel grond- als boventonen werden gestemd en onder de toetsen werden buizen gehangen om de grondtoon te versterken. De Slagwerkgroep Den Haag bezit twee Deagan-instrumenten uit de jaren twintig en speelt tijdens dit concert enkele werken van de gebroeders Green. De marimba ontstond uit de behoefte naar meer basregister in de xylofoon-familie. We zien dan ook vanaf de vijftiger jaren een gestage uitbreiding naar beneden, aanvankelijk alleen in de Verenigde Staten, later ook in Japan. De marimba verschilt dan ook voornamelijk in omvang van de xylofoon, hoewel ook het mildere timbre dat wordt bereikt door een andere boventoonstemming karakteristiek is. Deze eigenschappen hebben ervoor gezorgd dat de marimba de laatste vijftwintig jaar het belangrijkste solo-instrument van het slagwerk is geworden. Op het programma staan een aantal werken waarin de marimba als solo-instrument excelleert. De Amerikaanse componist Ron Ford schreef speciaal voor dit programma een nieuw werk, waarin de log-drum centraal staat. Tijdens dit concert zal de Slagwerkgroep Den Haag samen met de Mozambiquaanse xylofoon-speler Venancio Notico Mbande traditionele muziek uit Mozambique spelen op oorspronkelijke instrumenten. Deze prachtige instrumenten zijn voor de Slagwerkgroep Den Haag gebouwd door Mbande en beleven hun première in Nederland tijdens dit concert.

RON FORD

In 1983 kwam de toen 24-jarige Amerikaanse componist Ron Ford voor het vervolgen van zijn studie compositie naar Nederland en bleef er. Ron Ford is een componist die zijn werken graag schrijft in overleg met de toekomstige uitvoerders. In 1987 schreef Ron Ford zijn compositie Trarre voor slagwerkensemble die nadien bij vele gelegenheden door de Slagwerkgroep Den Haag werd uitgevoerd. Dit was het begin van een samenwerking die maakte dat Ron Ford wel de huiscomponist van de Slagwerkgroep Den Haag genoemd wordt. Ron Ford schreef de afgelopen jaren o.a. een aantal werken waarin de stem centraal staat, zoals Song and Dance voor sopraan en kamerorkest, waarvoor hij in 1991 de Aanmoedigingsprijs van het Amsterdams Fonds voor de Kunst ontving. Daarnaast wordt hij regelmatig door dansers en choreografen gevraagd muziek te schrijven bij nieuwe balletten.

Wanne mine eyhnen misten

In het 13de eeuwse Engelse gedicht 'Wanne mine eyhnen misten' beschrijft iemand eerst hoe hij fysiek verouderd en vervolgens de gang van zaken na het overlijden. Een scheiding als het ware van lichaam en ziel. De vier logdrummers zijn in twee groepen opgesteld aan weerszijden van de zangeres, waarmee de relatie tussen lichaam en ziel wordt weerspiegeld. Hoewel het gedicht uitsluitend een opsomming van gebeurtenissen lijkt te zijn, wordt er daaronder wel degelijk een verhalende progressie gesuggereerd. De zangeres zingt de opsomming van frasen, terwijl de slagwerkers de verhalende lijn op hun 'kisten' spelen.

Tekst

How Death comes

(oorspronkelijke tekst)

Wanne mine eyhnen misten,
And mine heren sissen,
And my nose coldet,
And my tunge foldet,
And my rude slaket,
And mine lippen blaken,
And my muth grennet,
And my spotel rennet,
And mine her riset,
And mine herte grisat,
And mine honden bivien,
And mine fet stivien,
Al to late! al to late!
Wanne the bere is ate gate.

Thanne I schel flutte
From bedde to flore,
From flore to here,
From here to bere,
From bere to putte,
And to putt forduet.
Thenne lyd mine hus uppe
mine nose.
Of al this world ne give
I it a pesel!

(Engelse vertaling)

When my eyes mist,
And my ears hiss,
And my nose becomes cold,
And my tongue folds,
And my face slackens,
And my lips blacken,
And my mouth grins,
And my spittle runs,
And my hair rises,
And my heart trembles,
And my hands shake,
And my feet stiffen,
It's too late! It's too late!
When the bier is at the gate.

Then I shall flit
From bed to floor,
From floor to shroud,
From shroud to bier,
From bier to grave,
And the grave will be closed.
Then my house lies on
my nose.
Of this whole world,
I no longer partake!

KATSUHIRO TSUBONOH

Fantom Fire

Dit duet voor twee marimba's is een typisch voorbeeld van marimba-muziek zoals die sinds de zestiger jaren in Japan wordt geschreven, met name voor de marimba-virtuoze Keiko Abe. Het werk is zeer virtuoos en verloopt zonder duidelijk vormschema. Elk deel in het stuk heeft een kenmerkende kleur of ritmiek. De componist maakt veel gebruik van het accelerando - het geleidelijk opvoeren van het tempo - en van hoketus-technieken, zoals in de amadinda-muziek uit Uganda.

JOHN CAGE

Quartet

Geen slagwerkconcert zonder een werk van John Cage, de grondlegger van het slagwerkensemble. Na zijn studies bij o.a. Nadia Boulanger en Arnold Schönberg verdiende Cage de kost met allerhande baantjes. Zo was hij in de periode dat hij zijn eerste slagwerkcomposities schreef - rondom 1935 - werkzaam als boekbinder. Met enkele van zijn collega's formeerde hij een 'slagwerkgroep' waarvoor hij een trio en een kwartet schreef. Mede door gebrek aan instrumenten liet hij de keuze daarvan over aan de uitvoerenden. Uiteraard beperkt de Slagwerkgroep Den Haag zich in dit concert tot houten instrumenten.

PETER SMITH

Mare - a'440"

Mare - a'440" is een compositie voor marimba met natuurlijke harmonische verschijnselen. Dit wordt ten gehore gebracht door een klein elektronische circuit: het spel van de marimba wordt door microfoons opgepikt, bewerkt in een zgn. modulator en daarna vertraagd door middel van een delay en versterkt. weergegeven via luidsprekers. De naam van de compositie refereert uiteraard aan de marimba, maar ook aan mijn dochtertje AnneMare waar ik heel veel van houd. De toevoeging a'440" is vergelijkbaar met toevoegingen als 'd-groot' en 'a-klein'. Voor de meer technisch geïnteresseerden: een sinus-generator van 440Hz (=a') wordt gedurende de hele compositie toegevoerd aan de modulator en vervolgens hoorbaar gemaakt. Deze modulator maakt van de generator-toon en de marimba-tonen twee nieuwe tonen, zodat er als het ware een akkoord ontstaat. Door de nieuwe tonen te vertragen zijn deze duidelijk te horen als een soort echo van het marimba-spel, waardoor interessante ritmische patronen ontstaan. De echo is soms zelfs zo lang gemaakt dat er als het ware een kanon ontstaat van marimba en het modulatie-effect.

Het zal een ieder opvallen hoe natuurlijk alles klinkt. Dat komt doordat de gebruikte elektronische effecten - weliswaar minder luid en ook moeilijk compositorisch hanteerbaar - gewoon en veelvuldig in de natuur voorkomen: modulatie-effecten ontstaan bijvoorbeeld in de lucht door interferentie van twee gelijktijdig klinkende tonen en echo-effecten...die kent iedereen.

Peter Smith